

ΓΡΑΦΕ ΕΛΛΗΝΙΚ

ένας πρακτικός οδηγός

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΝ.
ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ

ΜΙΑ ΟΡΘΟ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Σκοπός του παρόντος οδηγού είναι να μας βοηθήσει - με απλό, μεθοδικό και επαγωγικό τρόπο - να συνειδητοποιήσουμε και να διορθώσουμε μερικά βασικά λάθη, στα οποία υπολιπίτουμε συχνά κατά την προφορική και γραπτή χρήση της γλώσσας μας.

- επισπναιίνε τα συνθέςτερα σφάλματα που κάνουμε όταν μιλάμε ή όταν γράφουμε·
- υποδεικνύει τη σωστή ορθογραφική έκδοσή λέξεων με προβληματική ορθογραφία·
- παρουσιάζει τις ευχρηστώτερες ομόηκες, ομορήξες, παρώνυμες και συγγενικές εννοιολογικά λέξεις, προσδιορίζοντας συντομία και το επιμολογικό και σημασιολογικό στίγμα τους·
- προδεδάζει για τυχόν λάθη που μπορεί να επισμβούν στη χρήση ομοήκων, ομορηξικών, επιθέτων, αντωνυμιών, επιρρημάτων και αριθμητικών·
- προσφέρει με συνοπτικό αλλά και επιστικό τρόπο τους βασικότερους κανόνες της ορθογραφίας, του τελικού -ν των σημείων στίξης και του μονοτονικού συστήματος·
- καταγράφει και ερμηνεύει με πρόσφορα παραδείγματα τα συνθέςτερα ρήματα που συντάσσονται με γενική και εμπροθετη όραση, καθώς και τα κυριώτερα σύνθετα ρήματα που προέρχονται ως επί το πλείστον από βασικά ανώμαλα ρήματα της αρχαίας ελληνικής·
- παραθέτει 'συλλάβους' αρχαϊστικών και λατινικών φράσεων, τις οποίες χρησιμοποιούμε συχνά στη νεοελληνική, με σχετικά παραδείγματα·
- παρεμβάλλει ενδιαφέροντα σκαρφήματα που αφορούν στην πρόθεση και την ιστορία της Ελληνικής, και παραθέτει βιβλιογραφία και ευρετήρια στο τέλος του τόμου.

Ένα πολύτιμο 'βιβλίο-εργαλείο' για όλους όσους ενδιαφέρονται για την ορθή και δόκιμη χρήση της γλώσσας μας.

Ο Γεράσιμος Αν. Μαρκαντωνάτος είναι κάτοχος πτυχίων Ελληνικής και Αγγλικής Φιλολογίας, καθώς και διδακτορικού διπλώματος (PhD) στην Κλασική Φιλολογία. Η διατριβή του με τίτλο *Tragic Irony in Aeschylus' Sophocles and Euripides* είναι ήδη υπό έκδοση (2009). Υπηρέτησε επί πολλα έτη στη Διμοσχία Μέση Εκπαίδευση, και δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης Νεοελληνικά Φιλολογία. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και μελετήματα σε ελληνόγλωσσα και ξενόγλωσσα περιοδικά, και έχει εκπονήσει ερμηνευτικές εκδόσεις των *Θιάμβων Τυράννου, Αντιγόνης* και *Φιλοκτήτη* του Σοφοκλή και της *Ιργένειας της εν Ταιρίς* του Ευριπίδη, καθώς και μερικών άλλων αρχαιοελληνικών κειμένων. Έχει συμμετάσχει στη συγγραφή σχολικών εγχειριδίων και έχει συγγράψει διάφορα βιβλία διδακτικής στήριξης των συναδέλφων του φιλόλογων. Έχει επίσης εκπονήσει έξι λεξικά.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ISBN 978-960-01-1197-2

9 789600 111972

ΧVIII. ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ V

☞ Το τελικό v:

1. Παραμένει στα άρθρα **τον (στον)** και **πν (στην)**, όταν ακολουθεί λέξη που αρχίζει από φωνήεν ή σύμφωνα στιγμιαίο (**κ, π, τ**) ή διπλό (**ξ, ψ**) ή δίψηφο (**μπ, ντ, γκ, τζ, τσ**): *τον αέρα, τον κήπο, πν πηγή, στον τοίχο, τον μπαμπακά, στην νταντά, πν γκλίτσα, τον τσακωμό, τον τζιτζίκια, στην ξενιτιά, πν ψυχή.*
2. Παραμένει στα **δεν¹** και **σαν** μπροστά και από σύμφωνα εξακολουθητικά (**β, γ** κ.λπ.), καθώς και στο άρθρο **τον (στον)** μπροστά από όλα τα κύρια ονόματα: *δεν θέλω, δεν βλέπω, σαν θηρίο, σαν λαγός, τον Θουκυδίδη, τον Βενιζέλο, στον Θεόφραστο* κ.λπ.
3. Παραμένει στο άρθρο **τον (στον)**, όταν ακολουθεί επίθετο ή μετοχή που προσδιορίζουν αρσενικό ουσιαστικό: *τον φυσικό θάνατο, στον ζωολογικό κήπο, τον χειμαζόμενο σύντροφο, στον στοχαζόμενο άνθρωπο, τον δίκαιο Αριστείδα* κ.λπ.
4. Τίθεται στο απαγορευτικό **μη**, όταν ακολουθεί λέξη που αρχίζει από φωνήεν ή σύμφωνα στιγμιαίο ή διπλό ή δίψηφο: *μην αργήσεις, μην ποτίσεις, μην ξεχάσεις, μην ντυθείς* κ.λπ.
5. Παραμένει στην αιτιατική **μian**, όταν ακολουθεί λέξη που αρχίζει από **α**: *μian ανταπόκριση, μian απόδειξη, μian άλλη φορά* κ.λπ.
6. Παραμένει στην ενική αιτιατική αρσενικού των αντωνυμιών **αυτός, εκείνος** και **τούτος**, όταν ακολουθεί το άρθρο **το(ν)**: *αυτών τον τύπο, εκείνον τον κύριο, τούτον τον άνδρα, αυτόν το δρόμο, εκείνον το συγγραφέα* κ.λπ.
7. Παραμένει στην αντωνυμία **αυτός**, στο αριθμητικό **ένας** και επίσης στην αντωνυμία **κανένας** σε κάποιες περιπτώσεις, όπως τις παρακάτω:
 - για το λόγο *αυτών* οχι: για τον λόγο *αυτό*
 - για το σκοπό *αυτών* » για τον σκοπό *αυτό*
 - παρακολούθησα έναν δύσκολο αγώνα
 - δεν μπόρεσε να δει κανέναν

1. Για το v στα **δεν** και **σαν**, καθώς και στο άρθρο **τον (στον)** μπροστά από κύρια ονόματα, και επίσης μπροστά από επίθετα ή μετοχές που προσδιορίζουν ουσιαστικά πβ. Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, *Μικρή Νεοελληνική Γραμματική*, ό.π., loc. cit. Για το πολυσυζητημένο θέμα του τελικού v βλ. Α. ΤΣΟΠΑΛΑΚΗΣ, *Νεοελληνική Γραμματική*, Θεσσαλονίκη 1994, σσ. 166 κ.εξ.

8. Παραμένει σε κάθε περίπτωση στην προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου **αυτών, τον**: *τον δάκνων, αυτόν θέλω, φύλαξέ του, τον σκότωσαν, συζήτησα μ' αυτόν, τον δίκασαν* κ.λπ.

9. Παραμένει στην ενική αιτιατική του αρσενικού επίσης στις εξής αντωνυμίες: **αυτός, τούτος, εκείνος, ποιος, όποιος, κάποιος, όσος, πόσος, κάμποσος, τέτοιος, άλλος**:

- *προτιμώ αυτόν και όχι εκείνον*
- *ρώτησε ποιον ζητούν*
- *διάλεξε όποιον θέλεις*
- *χρειαζόμαστε κάποιον στις πωλήσεις*
- *να δώσετε και σε άλλον χέρι βοήθειας*

10. Παραμένει στην αιτιατική της προσωπικής αντωνυμίας **αυτήν (την)**, όταν ακολουθεί λέξη που αρχίζει από φωνήεν, στιγμιαίο σύμφωνα, δίψηφο ή διπλό:

- *αυτήν είδα, σ' αυτήν απευθύνθηκα*
- *την κράτησα, πνν μπέρδεψα*
- *γ' αυτήν αγωνίστηκα, πνν ζύηνησα*

11. Παραμένει στο αριθμητικό **εκατό(ν)**, όταν συνδυάζεται με άλλον αριθμό που αρχίζει από φωνήεν:

- *εκατόν επτά, εκατόν οκτώ, εκατόν είκοσι* κ.λπ.

☛ ΣΗΜΕΙΩΣΗ

- Το v τίθεται ενίοτε στο απαγορευτικό **μη(ν)** μπροστά από τις μετοχές σε **-οντας** και **-ώντας**:
- *μην έχοντας τι να κάνει έφυγε*
- *μην εκτιμώντας τα έργα σας τα απομάκρυναν από πνν έκθεση.*

☛ ΠΡΟΣΟΧΗ ΟΜΩΣ ΣΤΙΣ ΛΟΓΙΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ:

- *οι μη εργαζόμενοι* • *οι μη ψηφίσαντες*
- *οι μη καπνίζοντες* • *οι μη εκλεγέντες*

23

ΑΝΤΙΔΑΝΕΙΑ

Τα **αντιδάνεια** είναι λέξεις που εισάγονται σε άλλη γλώσσα, προσαρμόζονται φωνολογικά και μορφολογικά σε αυτήν, και επανέρχονται κατά κανόνα περισσότερο ή λιγότερο αλλοιωμένες στη γλώσσα από την οποία πρωτοξεκίνησαν.

► ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ:

άρια (= μονοφων. τραγούδι)	< ιταλ. <i>aria</i> < λατιν. <i>aerius</i> < ελλην. <i>ἀήρ</i>
αφιόνι (= ναρκωτική ουσία)	< τουρκ. <i>afyon</i> < ελλην. <i>όπιον</i>
γαζία	< βενετ. <i>gazia</i> < ιταλ. <i>acacia</i> < ελλην. <i>ἀκακία</i>
γάντζος	< βενετ. <i>ganzo</i> < ελλην. <i>γαμπός</i>
διαμάντι	< ιταλ. <i>diamante</i> < λατιν. <i>diamas</i> < ελλην. <i>δάμας</i>
κάμαρα	< λατιν. <i>camera</i> < ελλην. <i>καμάρα</i>
καμπούρης	< τουρκ. <i>kambur</i> < ελλην. <i>καμπύλος</i>
καναπές	< γαλλ. <i>canapé</i> < λατιν. <i>canapeum</i> < ελλην. <i>κωνοπέϊον</i> (= ανάκλιτρο με κουνουπιέρα)
παντόφλα	< ιταλ. <i>panfofola</i> < ελλην. <i>παντό-φελλος</i> (πᾶς + φελλός)
τίλιο	< ιταλ. <i>tiglio</i> < λατιν. <i>tilia</i> < ελλην. <i>πτελέα</i>
φιστίκι	< τουρκ. <i>fistik</i> < ελλην. <i>πιστάκιον</i> < <i>πιστάκη</i>
φουντούκι	< τουρκ. <i>findik</i> < ελλην. <i>παντικόν</i> (<i>κάρυον</i>)

XIX. ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ¹I. Η **τελεία** τίθεται:

1. Στο τέλος μιας περιόδου, και δηλώνει ότι αυτό που έχει ειπωθεί περιέχει ολοκληρωμένο νόημα:
 - Όταν απολύθηκε από το στρατό, ήταν ήδη είκοσι πέντε ετών.
 - Οι απόψεις τους, αν και ήταν μάλλον αμειβτικές, έγιναν τελικά δεκτές από τη συνέλευση.
2. Σε πολλές συντομογραφίες: Ε.Ο.Τ., Σ.Ε.Β., Ο.Τ.Ε., Ο.Η.Ε. κ.λπ.
3. Σε λεζάντες που συνοδεύουν εικόνες, φωτογραφίες, σχέδια, σκαρίφημα κ.λπ.
 - Η Ακρόπολη στις αρχές του 18ου αιώνα.
 - Σκαρίφημα του θεάτρου του Διονύσου.
- Η τελεία δεν σημειώνεται μετά το ερωτηματικό, το θαυμαστικό και τα αποσιωπητικά. Επίσης δεν σημειώνεται στις χρονολογίες (πβ. 1453, 1821 κ.λπ.) καθώς και σε επιγραφές, επικεφαλίδες, τίτλους κ.λπ.).

II. Η **άνω τελεία** τίθεται:

1. Στο τέλος τμήματος μιας περιόδου με νόημα κάπως ανεξάρτητο, που συμπληρώνεται κατά κανόνα από το τμήμα που ακολουθεί. Η άνω τελεία χρησιμεύει για να δηλώσουμε ότι πρέπει να γίνει μικρότερη διακοπή από αυτήν που γίνεται με την τελεία.

Αρχικά η στική διάλεκτος γίνεται μέσω επικοινωνίας των συμμάχων της Αθήνας: αργότερα αποβαίνει κοινό εκφραστικό όργανο όλων σχεδόν των Ελλήνων: ωστόσο η εκτός ελλαδικού χώρου διάδοση της πραγματοποιείται με την καθέρωση της ως επίσημης γλώσσας του κράτους των Μακεδόνων από τον Φίλιππο.

1. Πβ. Νεοελληνική Γραμματική, ό.π., §§ 109-135.

2. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες έχουμε παράθεση ή απαρίθμηση στοιχείων:

Ήταν πολλά και διάφορα τα στοιχεία που τους ένωναν: ο κοινός τόπος καταγωγής, που ήταν η Κρήτη· η ομόλογη ενασχόλησή τους, που ήταν η μεσαιωνική φιλολογία· το ίδιο 'χόμπι' που τους έθελγε, η βυζαντινή μουσική· και το ίδιο όνειρο, που είχαν και οι τρεις τους, να κάνουν δηλαδή μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό.

iii. Το **κόμμα** θέτουμε:

Για να κάνουμε λογικό χωρισμό και μικρή διακοπή στο εσωτερικό της περιόδου, ή για να δώσουμε ευκαιρία για αναπνοή σε περιπτώσεις μεγάλων φράσεων, ή για να βοηθήσουμε στη σωστή ανάγνωση, και πάνω απ' όλα για να διευκολύνουμε την απρόσκοπτη κατανόηση του κειμένου.

Αξίζει να υπογραμμιστεί εδώ ότι, σε αντίθεση με τα άλλα σημεία στίξης, ένα κόμμα δεν αντιστοιχεί πάντοτε σε παύση στον προφορικό λόγο. Γιατί τη χρήση του κόμματος τη ρυθμίζει κατά κύριον λόγο η υποκειμενική κρίση του γράφοντος και το είδος των γραφομένων (: ποίηση, θέατρο, αφήγηση κ.λπ.).

■ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ

Με το κόμμα χωρίζουμε μέσα στην πρόταση:

1. Όμοιους όρους, που παρατίθενται ασύνδετοι· οι όροι αυτοί μπορεί να είναι υποκείμενα, κατηγορούμενα, αντικείμενα κ.λπ.
 - *Η Γη, η Σελήνη, ο Δίας, ο Άρης είναι πλανήτες (υποκ.)*
 - *Οι μαθητές μας είναι επιμελείς, εργατικοί, σεμνοί, ευγενικοί (κατηγ.)*
 - *Δεν θα ξεχάσουμε την προθυμία σας, τη συμπράξασή σας, τη γενναιοδωρία σας (αντικ.)*

2. Με το χιτικές εκφορές, όταν έχουν θέση επεξήγησης ή όταν είναι εκτενείς:

- *Δεν είναι επιτρεπτό να συμπεριφέρεστε έτσι, **αψηφώντας** τους κανόνες του σχολείου και τους δασκάλους σας.*
- *Κρατώντας το μαχαίρι και **κραδαινώντας** το πάνω απ' το κεφάλι του, τον απειλούσε ότι θα τον σκοτώσει.*

3. Ρήματα που έχουν ίδιο υποκείμενο:

*Ακούω κούφια τα τουφέκια,
ακούω σμίζιμο σπαθιών,
ακούω ξύλα, ακούω πελέκια,
ακούω τριξίμο δοντιών (Σολωμός)*

4. Κλητικές προσφωνήσεις:

- *Σε άκουσα, **φίλε μου**, και κατάλαβα τι θέλεις.*
- *Αυτό που ζητάτε θα το βρείτε, **Κυρίέ μου**, στο διπλανό κατάστημα.*

5. Μόρια καθώς και βεβαιωτικά ή αρνητικά επιρρήματα:

- ***Καλά**, θα σου στείλω το λογαριασμό στο σπίτι.*
- ***Έτσι**, όλοι έμειναν ικανοποιημένοι απ' αυτήν την εκδήλωση.*
- ***Όχι**, δεν θέλω τέτοια εξυπηρέτηση.*

6. Παραθέσεις ή επεξηγήσεις:

- *Ολυμπιος, **το ψπλότερο βουνό της Ελλάδας**, ήταν κατοικία των θεών.*
- *Πήγα στο γιατρό με το **θείο μου, τον αδελφό της μητέρας μου**.*

▶ ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Στην παράθεση επιθέτων μπροστά από ουσιαστικά, το κόμμα δεν μπαίνει μεταξύ των επιθέτων αυτών, όταν το τελευταίο επιθετό αποτελεί με το ουσιαστικό έννοια προσδιοριζόμενη από τα προηγούμενα επιθέτα:

- *Είδα ένα γραφικό **κάταστρο σπιτάκι**.*
- *Μας κέρασε ένα γλυκόπιστο αρεταίνωτο **λευκό κρασί**.*

■ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ

1. Με το κόμμα χωρίζουμε τις δευτερεύουσες προτάσεις από τις κύριες:

- *Δεν έπρεπε να βγειτε έξω το πρωί, **γιατί ο καιρός σήμερα είναι πολύ άσχημος** (αιτιολ.)*
- *Έφυγε τρέχοντας από το σπίτι, **για να προλάβει το λεωφορείο** (τελ.)*

- Ο παγετός ήταν τόσο δυνατός, **ώστε πάγωσαν ακόμη και τα νερά στους υδροφόρους σωλήνες** (αποτελ.)
- Θα έφευγα νωρίτερα, **αν ήξερα ότι θα συναντούσα τόσο κίνηση στο δρόμο** (υποθ.)
- Ήταν πάντοτε πολύ αισιόδοξος, **αν και αντιμετώπιζε πολλά προβλήματα στη ζωή** (εναντιωμ.)
- Θα γυρίσω στην Αθήνα, **αφού πρώτα τελειώσω κάποιες δουλειές στο χωριό** (χρον.)
- Μιλούσε συχνά για το νησί του, **που μας είναι πολύ γνωστό από τη μυθολογία μας** (αναφ. προσδιορ.).

2. Δεν χρησιμοποιούμε κόμμα, για να χωρίσουμε από τις κύριες προτάσεις: τις **ειδικές**, τις **πλάγιες ερωτηματικές**, τις **βουλητικές**, τις **ενδοιαστικές** και τις **αναφορικές**, που αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού:

- Οι καθηγητές μας είπαν **ότι αύριο θα γίνει εκδρομή** (ειδ.)
- Η συνάδελφός σου ρώτησε **πού θα κάνεις Χριστούγεννα εφέτος** (πλάγ. ερωτ.)
- Θέλουμε **να σας βοηθήσουμε** (βουλητ.)
- Φοβάμαι **μήπως δεν προλάβουμε το αεροπλάνο**.
- Η εκδρομή **που κάναμε χθες** θα μας μείνει αλησμόνητη (αναφορική πρόταση που αποτελεί αναγκαίο συμπλήρωμα του ουσ.).

Χωρίζουμε με κόμμα επίσης:

- α) τις ισοδύναμες κύριες ή δευτερεύουσες προτάσεις, όταν είναι ασύνδετες:
 - Τώρα άλλαξαν οι καιροί, **οι άνθρωποι έγιναν πιο απαιτητικοί, οι συνθήκες ζωής πιο δύσκολες.**
 - Μην με ρωτάς **πούθ' έρχομαι, μη με ρωτάς πού τρέχω.**
- β) τις παρενθετικές ή επεξηγηματικές προτάσεις:
 - Μα κι η μητέρα σου, **καθώς άκουσα**, έχει προβλήματα με την υγεία της.
 - Ζήτησε να του μιλήσει ο θεός του, **αυτός που μένει από χρόνια στη Θεσσαλονίκη.**
 - «Οι σπουδές στο εξωτερικό», **μας είπε ο καθηγητής**, «έγιναν τώρα πολύ ακριβές».

Δεν βάζουμε κανονικά κόμμα:

- Όταν η σύνδεση των προτάσεων είναι συμπλεκτική ή διαζευκτική ή αντισθετική:
- Ήταν καλός άνθρωπος **και** ήθελε πάντα να βοηθήσει τον άλλον.
- Δεν έστειλε γράμμα **ούτε** πήρε τηλεφώνο **ούτε** εidoποίησε με τηλεγράφημα.
- Πρέπει ν' αποφασίσεις **ή** να φύγεις σήμερα με το τρένο **ή** να πετάξεις μεθαύριο με το αεροπλάνο.
- Ήταν πολύ εργατικός συνάδελφος **αλλά** δεν πρόσεχε τον εαυτό του.

Όσοσο τίθεται κόμμα:

- i) Όταν η αντιθετική πρόταση είναι **μεγάλη**, αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις πριν από τον συμπλεκτικό σύνδεσμο **και**.
- ii) Επίσης πριν από την πρόθεση **παρά**, όταν εισάγει δεύτερο όρο σύγκρισης:
 - Καθόταν ήσυχος **στη θέση του, αλλά** έβλεπε στο πρόσωπό του και στα μάτια του μια μεγάλη αγωνία.
 - Ο πατέρας γύρισε σπίτι, όταν έκλεισε το γραφείο, **και** η μητέρα έστρωσε το τραπέζι (μεσολαβεί δευτερ. πρώτ.).
 - Τέτοιοι αγώνας είναι τίμιος **και** φυσικός, **και** δεν έχεις να πεις τίποτε (ο σύνδ. **και** εδώ ενώνει όλα τα προηγ. με τ'α επόμε.).
 - Ζητώ την άδεια να ριζώ κι εγώ μια ματιά, **και** ο Δημήτρης μου το επιτρέπει (ο σύνδ. **και** εδώ διευκολύνει την ανανγνώση).
 - Καλύτερα να μείνεις στο σπίτι, **παρά** να βγεις έξω και να κρυώσεις.

IV. Το **ερωτηματικό** τίθεται:

1. Στο τέλος μιας ερωτηματικής φράσης:
 - Τι γίνεται;
 - Πότε λέτε να ταξιδεύσετε;

Σε σειρά ερωτήσεων το ερωτηματικό τίθεται μόνο στην τελευταία, όταν οι ερωτήσεις αυτές απαιτούν την ίδια απάντηση:

- Προτιμάς να μείνεις μόνη, να 'σαι έρμη τις νύχτες στο σπίτι, να μην έχεις κανέναν να πεις μια κουβέντα;

Όταν όμως οι ερωτήσεις είναι χωριστές, τίθεται ερωτηματικό στην καθεμιά:

- *Πώς βγήκες έξω με τέτοιον καιρό; Δεν φοβάσαι μήπως χειροτερεύσεις; Τι θα γίνει αν συμβεί κάτι τέτοιο;*

2. Σε περιπτώσεις όπου χρησιμοποιούμε παρένθεση (;), όταν θέλουμε να δηλώσουμε ειρωνεία ή αμφιβολία για την αξιοπιστία ενός πράγματος που αναφέρουμε:

- *Καμάρωνε πως ήταν ο καλύτερος (;) ψάλτης της περιοχής.*
- *Θα μπορέσει να πραγματοποιήσει τόσες υποσχέσεις (;) που μας έχει δώσει αυτός ο άνθρωπος...*

V. Το θαυμαστικό τίθεται:

1. Ύστερα από επιφωνήματα και από κάθε επιφωνηματική φράση που εκφράζει συναισθημα: χαρά, λύπη, ελπίδα, φόβος κ.λπ.

- *Πόσο ευγενικός άνθρωπος!*
- *Τι αποκρουστικό θέαμα!*
- *Πώς του συνέβη αυτό το κακό!*

2. Σε ερωτηματικές προτάσεις εκφερόμενες επιφωνηματικά:

- *Και πιστεύεις κι εσύ τέτοια πράγματα!*

3. Μέσα σε παρένθεση για να δηλωθεί απορία:

- *Λέει πως ανέβηκε σε μια ώρα στην Πάρνηθα(!)*

Το θαυμαστικό και το ερωτηματικό σημειώνονται **μέσα** από τα εισαγωγικά, όταν ανήκουν σε λόγια που κλείνονται σ' αυτά, και **έξω** από τα εισαγωγικά όταν ανήκουν στο κείμενο που περιέχουν τα ξένα λόγια:

- *«Πού πάμε;», ρώτησε.*
- *Και ποιος δεν θυμάται του Λεωνίδα το «μολών λαβέ»!*

VI. Η διπλή τελεία τίθεται:

1. Μπροστά από λόγια που αναφέρονται κατά λέξη και που κλείνονται σε εισαγωγικά:

- *Ο Σωκράτης έλεγε: «εν οίδα ότι ουδέν οίδα».*

2. Μπροστά από μίαν απαρίθμηση, ερμηνεία ή ένα επακόλουθο:

- *Οι ήπειροι είναι πέντε: Ευρώπη, Ασία, Αφρική, Αμερική και Ωκεανία.*

• *Συνάμας έλεγε **φείδου χρόνου**: να μη σπαταλάς άδικα το χρόνο σου.*

- *Και το αποτέλεσμα δυστυχώς το βλέπουμε τώρα: έχασε κι αυτός, χάσαμε κι εμείς.*

3. Μπροστά από παρένθεση γνωμικού, αποφθέγματος ή παροιμίας:

- *Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν: **οικ εν τω πολλώ το ευ**.*
- *Η παροιμία λέει: **ένα χελιδόνι δεν φέρνει την άνοιξη**.*

• *Η λέξη έπεται από τη διπλή τελεία αρχίζει με κεφαλαίο, μόνον όταν η διπλή τελεία έχει θέση τελείας:*

- *Όλοι ξέρουμε δυστυχώς την κατάληξη αυτής της παράτολμης ενέργειας: **Καταστροφή!***

VII. Η παρένθεση τίθεται:

1. Για να απομονώσει λέξη ή φράση ολόκληρη που επεξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα, αλλά και που μπορεί να παραλειφθεί:

- *Η βάρκα (ακόμα τρέμω που το θυμούμαι) χτύπησε ξαφνικά στο βράχο.*

2. Για να περικλείσει συχνά παραπομπές:

- ***Μουσικίην ποίει και εργάζου**, είπε ο Σωκράτης (Πλάτ., Φαίδ. 60e).*

VIII. Τα αποσιωπητικά θέτουμε:

1. Για να δηλωθεί ότι αποσιωπούμε κάτι από συγκίνηση, ντροπή ή για κάτι άλλο:

- *Πόσα χρόνια από τότε... Αναμνήσεις!*
- *«Για φαντάσου!...», είπε ο Κώστας.*

2. Σε διστακτική σμίλια –χωρίς ν' αποσιωπούμε τίποτε– για να τονιστεί εκείνο που θ' ακολουθήσει ή κάτι απροσδόκτο κ.λπ., με σκοπό να το προσέξει ο ακροατής ή ο αναγνώστης καλύτερα:

- *Είναι αλήθεια, διστάζω να σας το πω... Αλλά πρέπει να σας ενημερώσω ότι στο τέλος του χρόνου μετατίθεσθε σε άλλη πόλη.*

ΙΧ. Η παύλα τίθεται:

1. Για να δηλώσει αλλαγή προσώπου στο διάλογο:
 - Πότε φεύγετε από την Αθήνα;
 - Την προσεχή Τετάρτη.
2. Για να τονίσει την αντίθεση των προηγούμενων με τα ακόλουθα:
 - Θέλουν – μα δε βολεί να λησμονήσουν (Μαβίλης).
3. Για να δηλωθεί απότομη αλλαγή ή ανακολουθία στη φράση:
 - Ούτε και σ' αυτό δεν μπορούσατε να βοηθήσετε – μα σε τι ανθρώπους πέφτει κανείς καμιά φορά!
4. Ύστερ' από τελεία, για να πραγματοποιηθεί μεγαλύτερη διακοπή:
 - Εκείνη τη νύχτα δεν κοιμήθηκε κανείς. – Ήταν άλλωστε αδύνατο εξαιτίας των ποδοβολητών των αλόγων.
5. Για να υποδηλωθεί ότι η φράση έμεινε ατελείωτη, όπως περίπου με τα αποσιωπητικά:
 - Ήσουν ψεύτης και να μην πω τι άλλο ήσουν – αφού τρύπωνες τη νύχτα στα σπίτια.

▣ **Διπλή παύλα** τίθεται για ν' απομονωθεί μέρος της φράσης, το οποίο δεν θεωρείται τόσο δευτερεύον, ώστε να κλειστεί σε παρένθεση:

- Ο πατέρας μου –μύρο το κύμα που τον τύλιξε– δεν είχε σκοπό να με κάνει ναυτικό (Καρκαβίτσας).

Χ. Τα εισαγωγικά τίθενται:

1. Για να περιλάβουν τα λόγια τρίτου προσώπου που μνημονεύονται κατά λέξη:
 - Τα εγγόνια έλεγαν στον παππού: «Πες μας, παππού, πάλι το παραμύθι της Γοργόνας» (Καρκαβίτσας).
2. Συχνά στο διάλογο για να περιλάβουν λόγια προσώπων

που μιλούν, ιδίως όταν δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί η παύλα για να χωρίσει τα λόγια του καθενός:

- Είναι φανερό ότι με απειλείτε με αυτά που λέτε.
- Πού είδατε ότι εγώ σας απείλησα;
- Μα είπατε μόλις πριν «θα δείτε τι έχετε να πάθετε από μας». Αυτό δεν είναι απειλή;

3. Για να διακριθούν ρητά, γνωμικά και άλλες φράσεις, που δεν ανήκουν στη συννησιμένη γλώσσα:

- Τους έλεγε συχνά μια παλιά παροιμία «μία χελιδών' έαρ ου ποίει».

4. Σε τίτλους βιβλίων, θεατρικών έργων, εφημεριδών επίσης σε επιγραφές, σε ονόματα πλοίων κ.λπ.:

- Ο Καζαντζάκης έχει συγγράψει πολλά βιβλία: «Ο φτωχούλης του Θεού», «Ο Καπετάν Μιχάλης», «Ο Αλέξης Ζορμπάς» κ.ά.

ΧΙ. Τα διαλυτικά τίθενται:

Πάνω από το **ι** και το **υ**, για να δηλωθεί ότι αυτά πρέπει να προφερθούν χωριστά: **χαϊδέω**, **θεικός**, καταπρα^υντικό, προ^υπάρχω.

▣ Δεν βάζουμε διαλυτικά:

1. Όταν το προηγούμενο φωνήεν τονίζεται: **νεράιδα**, **πλάι**, **κορόιδο**, **άυλος**.

2. Όταν δεν έχουμε δίψηφο φωνήεν: **πρωί**, **ανάι**, **Μαουστής**.

3. Όταν το προηγούμενο φωνήεν ανήκει σε δίψηφο γράμμα: **θεικός**, **ευυπόληπτος**.